

[https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14\(1\)-19](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14(1)-19)

Аспірант, **МАЙЯ СОВА**

Хмельницький національний університет, Україна

E-mail: maiasova8@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9643-879X>

МОВНА ПОЛІТИКА США ТА КИТАЮ

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена розкриттю особливостей мовної політики США та Китаю на сучасному етапі. Встановлено, що США відомі своєю мовною диверсифікованістю, характеризуються як монолінгвальне суспільство з багатими мовними ресурсами у вигляді рідних мов іммігрантів. Констатовано, що основна мета розвитку мови – це об'єднання людей, яке було б неможливе, якби англійська мова отримала статус офіційної мови у США. Доведено, що мультилінгвізм мовної політики США сприяє розвитку багатомовних навичок, які забезпечують міжнародну конкурентоспроможність країни та її національну безпеку.

Встановлено, що китайське суспільство має надзвичайну лінгвістичну різноманітність. З метою розвитку мандаринської мови в КНР та за її межами, Китай був змушений зробити значні зусилля щодо реформування мови, спрощення написання та уніфікації ієрогліфів шляхом їхньої стандартизації.

Представлено порівняльний аналіз основних напрямів і тенденцій мовної політики, її механізмів та основних інструментів в умовах глобалізації США та Китаю. Встановлено, що одним з важливих результатів мовної політики США та Китаю в умовах глобалізації є зростання багатомовності та мультикультуралізму. США та Китай зосередились на розповсюдженні англійської та китайської мов шляхом «мовної дифузії» та політики «м'якої сили».

Розкрито значення терміна «мовна політика» та виокремлено різні рівні її реалізації. Виявлено вплив іммігрантів на сучасну мовну ситуацію та показано, як зміна патернів імміграції призводить до зміни мовної ситуації в країнах в умовах глобалізації. Зроблено висновок, що розвиток мов є унікальною галуззю, в якій співпраця між країнами є взаємовигідною. Мовне розмаїття США та Китаю можна пов'язати зі зростанням багатомовності та мультикультуралізму, що є одним з важливих результатів мовної політики в умовах глобалізації.

Незважаючи на подібність проблем, сутність мовної політики та її планування значно варіюється в США та Китаї. Разючою є різниця між заявленою мовною політикою на державному рівні та вибором певної мови на індивідуальному рівні, який здійснюється під впливом прагматичних чинників.

Ключові слова: мовна політика, США, Китай, мультилінгвізм, «мовна дифузія», «м'яка сила», глобалізація, багатомовні навички.

LANGUAGE POLICY OF THE USA AND CHINA

ABSTRACT

The article is devoted to studying the peculiarities of the language policy in the United States and China at the present stage. It is established that the United States is

known for its linguistic diversity and is considered as a monolingual society with rich linguistic resources in the form of immigrants' mother tongues. It is stated that the main goal of language development is unification, which would be impossible if English were granted the status of an official language. It is proven that the multilingualism of the US language policy leads to well-developed multilingual skills, which ensure its international competitiveness and national security.

It is established that Chinese society has an extraordinary linguistic diversity. In order to develop the Mandarin language in China and abroad, China had to make significant efforts to reform the language, simplify writing and unify characters through standardization.

The article presents a comparative analysis of the main directions and trends of language policy, its mechanisms and main instruments in the context of globalization of the United States and China. It is established that one of the important results of the language policy of the United States and China within the globalization is the growth of multilingualism and multiculturalism. The United States and China have focused on the spread of English and Chinese through "language diffusion" and soft power policies.

The meaning of the term "language policy" is revealed and different levels of its implementation are distinguished. The influence of immigrants on the current linguistic situation is revealed, and it is shown how changing immigration patterns lead to changes in the linguistic policy of the countries in the context of globalization. It is concluded that language development is a unique field in which cooperation between countries is mutually beneficial. The linguistic diversity of the United States and China can be associated with the growth of multilingualism and multiculturalism, and can be considered one of the important results of language policy in the context of globalization.

Despite the similarity of the issues, the essence of language policy and its planning varies considerably in the US and China. There is a clear difference between the declared language policy at the state level and the choice of a certain language at the individual level, which happens under the influence of pragmatic factors. Thus, the scope of language policy planning should be broadened to take into account the practice and language choices in different contexts.

Keywords: language policy, USA, China, multilingualism, language diffusion, soft power, globalization, multilingual skills.

ВСТУП

У ХХІ столітті мультикультурні країни стикаються з низкою викликів, найбільш важливими з яких є розроблення мовної політики, її стратегії та передбачення результатів її імплементації.

Внутрішня мовна політика передбачає вживання певних заходів в середині країни, вирішення питань популяризації мови у зарубіжних країнах шляхом застосування серед іншого «м'якої сили», що призводить до підвищення конкуренції між країнами за освітній ринок. Актуальним у цьому контексті є досвід США та Китаю, сучасна мовна ситуація і політика яких є складною і характеризується все більшою мовною різноманітністю.

Мовна політика та її планування представляє собою надзвичайно широке поле для досліджень, в якому мова вступає об'єктом дослідження. Одночасно мова – це також інструментарій дослідження, яка може надати не лише лінгвістичні дані, але й цінну інформацію щодо соціальної та політичної ситуації в певній країні і, таким

чином, бути ефективним інструментом для розроблення мовної політики (Parker, 2019; Strunc, 2020; Wildes, 2020).

Зовнішня мовна політика має прямий зв'язок з «м'якою силою». Термін «м'яка сила» ввів Джозеф Най (Joseph Nye), який визначив її як «здатність використовувати переваги та застосовувати переконання, що асоціюються з наявними ресурсами, такими як культура, ідеологія, та інституції (Nye, 1990). Подальший розвиток концепції «м'якої сили» спрямований на наголошення прагматичних основ. «М'яка сила» поступово отримує визначення такої, що «змушує інших бажати те, що бажаєш ти» або «здатна впливати на інших через переконання та демонстрації переваг для отримання бажаних результатів (Nye, 2011).

Серед найбільш впливових складових «м'якої сили» Дж. Най називає культуру, політичні цінності, зовнішню політику. Крім того, зв'язок між «м'якою силою» та мовною політикою проявляється у середньому рівні володіння населення мовою.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей сучасної мовної ситуації і мовної політики в КНР та США, функціонального розвитку мов в контексті «м'якої сили».

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичним підґрунтям дослідження послуговували розробки і положення, представлені у працях американських та китайських науковців з проблем мовної політики та її впливу на суспільство в КНР та США, таких як: Д. Ван (D. Wang), Ін Ван (Y. Wang), Х. Зуо (X. Zuo), Д. Кристал (D Crystal), Дж. Курлантзик (J. Kurlantzick), М. Лю (M. Liu), Дж. Най (J. Nye), Дж. Паркер (J. Parker), А. Уайльдс (A. Wildes).

У процесі дослідження використано такі теоретичні та емпіричні методи, як: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, інтерпретація, узагальнення та ін.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

США відомі своєю мовною диверсифікованістю, що є визначальною рисою цієї країни з часу її заснування. Хоча англійська мова є домінуючою мовою, її статус як офіційної не закріплений на федеральному рівні. Таке рішення частково пояснюється демократичними засадами, повагою до людських прав та можливістю вибору мови (Alogali, 2018; Girdap, 2020; Liu, 2019). Тому, на певному етапі розвитку американського суспільства, мовний закон був відхилений, оскільки він розглядався як «загроза індивідуальної свободи» (Crawford, 1990). Окрім того, домінування англійської мови є очевидним, тому надання їй офіційного статусу та проведенню спеціальної політики з цього питання не приділялося особливої уваги (Boutelier, 2019; Wiley, 2004). На думку американських політиків та науковців основна мета розвитку мови – це об'єднання людей, яке було б неможливе, якби англійська мова отримала статус офіційної мови. Таким чином, у той час, як офіційний статус мови де-юре не визначений, де-факто цей статус визначений імміграційними потоками у країну протягом всієї історії.

Прибуття великої кількості іммігрантів вплинуло на те, що з початку 1980 року кількість людей, які не говорять англійською мовою вдома, збільшилась. Крім того, зросла й кількість людей, які зовсім не володіють англійською мовою і живуть у не англійськомовному оточенні. Такі тенденції викликали появу двох груп лобістів, які наголошували на необхідності надання офіційного статусу англійській мові, запропонувавши у 2017–2018 роках Закон про офіційний статус (єдність) англійської мови, який не отримав підтримку в Конгресі. Хоча ця спроба не була

реалізована на федеральному рівні, вона була більш успішною на рівні штатів, і 28 з 32 штатів надали англійській мові статус офіційної.

Відповідно до Закону про освіту (1968 р.), школи повинні забезпечувати навчання дітей рідною мовою. Проте, потік мігрантів та зростаюча мовна різноманітність призвели до того, що школи вже не могли виконувати цю норму Закону, що потребувало перегляду Закону у 1984 році з фокусом на перехід до білінгвальних програм навчання.

Закон «Жодної дитини без уваги» (The No Child Left Behind (NCLB) Act, 2002 р.) приділив додаткову увагу оцінюванню освітніх результатів, які безпосередньо впливають на рівень володіння англійською мовою. Більш того, ідея білінгвальної освіти поступилася політиці вивчення англійської мови через метод імерсії.

У 2015 році відбулася повторна авторизація Закону про початкову та середню освіту – Закону «Про успіх кожного учня» (Every Student Succeeds Act – ESSA), що був сфокусований на стандартизованому оцінюванні за ключовими дисциплінами, серед яких була й англійська мова. Відповідальність за розвиток власної системи звітності про академічну успішність була покладена на штати, які мали розробити процедуру моніторингу прогресу. Такі події дозволяють простежити два основних тренда у мовній політиці США:

- стрімкої асиміляції неангломовних студентів та реалізації їхніх мовних прав, зокрема права на англомовну підтримку;
- централізації разом зі зростаючою підзвітністю та оцінюванням.

У роботі «Від англійської до мультілінгвізму: англійська у мовній політиці США» (From English Only to Multilingualism: English in the Language Policy of the United States) зазначається, що доки США залишається країною, яка приймає іммігрантів з різних країн, у ній буде постійне зростання кількості іншомовного населення. В таких умовах мультілінгвізм може стати скоріше перевагою, ніж недоліком, особливо щодо реалізації політики Англійська + , яка може сприяти розвитку багатомовних навичок і забезпечити міжнародну конкурентоспроможність та національну безпеку (Wang, 2015).

Ідея зовнішньої мовної політики стала великою частиною загальної американської мовної політики. Думки щодо причин розповсюдження англійської мови варіюються, починаючи з ідеї, що це є результатом добре таргетованої мовної політики, і закінчуючи переконанням, що вирішальним чинником розповсюдження певної мови є бажання людей користуватися цією мовою (Crystal, 2004). Д. Кристал надає деталізований опис історичних, економічних, політичних, культурних чинників поширення англійської мови, які, разом взяті, складають «м'яку силу».

В Китаї, подібно до США, мандаринська мова (мова півночі та південного заходу Китаю) не має статусу офіційної мови, проте вона вважається національною мовою. Конституція КНР гарантує мовні права: «люди всіх національностей мають свободу використовувати та розвивати свої мовні навички, зберігати або вдосконалювати навички письма та говоріння» (Lewis & Simons, 2013). Конституція визначає мови, які використовуються в судових засіданнях, та інші мови, визначені автономними законами відповідних регіонів. Таким чином, крім національної мови, існує низка регіональних мов та мов національних меншин (тополекти), кількість яких налічує 298.

Китайське суспільство з 56 національностями на території країни має надзвичайну лінгвістичну різноманітність. Хоча більшість населення належить до

китайської національності Хан, але «мова, якою вони розмовляють, не є уніфікованою, різноманітність китайської мови настільки велика, що більшість варіантів несхожі між собою, і деякі лінгвісти називають їх окремими мовами». Решта 10 % населення використовують мови з 5 мовних сімей (Kurpaskathe, 2017). За підрахунками китайських лінгвістів, в КНР існує 120 мов національних меншин (Zhuo, 2004).

Поширення та використання Путунхуа гарантовано статтею 19 Конституції КНР та підтримується Законом про мову, прийнятим у 2001 році, в якому заявлено, що всі громадяни мають право вивчати та користуватися офіційною усною та письмовою китайською мовою. З метою розвитку мандаринської мови в КНР та за її межами, Китай був змушений зробити значні зусилля щодо реформування мови, спрощення написання та уніфікації ієрогліфів шляхом їхньої стандартизації. Це привело до унікальної ситуації, коли певна кількість одних за своїм значенням ієрогліфів мали різні варіанти написання та використовувались одночасно. Це спостерігалось, головним чином, у континентальному Китаї, Сінгапурі та деяких країнах південно-східної Азії, де одночасно користувалися традиційними ієрогліфами та ієрогліфами спрощеного написання. Існує частина ієрогліфів, які базуються лише на традиційних елементах, без нещодавно запроваджених ієрогліфів, і які використовуються на Тайвані. Інша частина включає традиційні ієрогліфи та кантонійські (Cantonese) ієрогліфи, широко поширені в Гонконгу та Макао. Крім того, інша група поєднує традиційні та кантонійські елементи та ієрогліфи, поширені в Гуанчжоу.

Приймаючи до уваги ці національні особливості Китаю, перехід до уніфікованої мови може зайняти багато часу. Для оптимізації цього процесу, була ініційована масована компанія, спрямована на контроль за використанням офіційної мови в мас-медіа, театрах, кіноіндустрії, Інтернеті тощо. Ще один крок мав безпрецедентний характер – це видання величезної кількості словників всіх типів, включаючи білінгвальні словники діалектів.

Відповідно до статті 12 Закону про освіту, китайська усна та письмова мова має використовуватися в освіті, мають бути популяризовані стандартизовані ієрогліфи і розмовна китайська мова в процесі навчання. В Законі також згадуються права шкіл та інших навчальних закладів, що навчають представників різних груп національних меншин, використовувати мову національних меншин або мову певного регіону. З початку 1980-х років значні зусилля у галузі планування мовної політики були докладені для створення системи письма для мов національних меншин, хоча і не всі були реалізовані. Пояснюється це тим, що національна група Лі надає перевагу традиційній мандаринській мові, а не новоствореній системі письма, яку використовувала група Хані. Групі Юі не сприйняла нову систему письма, а віддала перевагу стандартній традиційній мові.

Інша проблема, на якій сфокусована увага – це вплив глобалізації та ринкової економіки на розвиток офіційної мови в КНР, оскільки молодь, обираючи Путунхуа для спілкування, робить це з метою підвищення своєї конкурентоспроможності на ринку праці. Дослідник В. Сполкі також згадує цей чинник як один з тих, що забезпечує поширення Путунхуа, зазначаючи, що вибір Путунхуа відбувся значною мірою завдяки великій кількості населення, що переїхала з сіл до міст (Spolky, 2014). Просуваючи високі стандарти грамотності в країні, в Китаї запровадили обов'язкові вимоги щодо рівня володіння Путунхуа для держслужбовців.

Останніми роками Китай зосередився на розповсюдженні китайської мови за кордоном шляхом «мовної дифузії» (Spolky, 2014). Таке зовнішнє поширення мови

відбувалося шляхом створення широкої мережі Інститутів Конфуція, основне лінгвістичне завдання яких – навчання китайської мови разом з поширенням китайської культури та презентації КНР за кордоном. Описуючи успіх такої політики шляхом «м'якої сили», Дж. Курлантзік (J. Kurlantzick) зазначає, що «дослідження китайської культури та мови набули великої популярності у країнах, що розвиваються (Аргентині, Малайзії, Таїланді, Камбоджі)» (Kurlantzick, 2017). Більш того, китайська мова почала конкурувати з англійською як друга мова в світі. Сьогодні, китайська мова вже поширена за межами Азії, в освітніх установах Австралії, деяких європейських країнах та Америці, в яких китайська мова внесена у навчальні програми закладів освіти.

Проте підтримання урядом КНР політики поширення китайської мови викликало неоднозначну ситуацію в середині КНР. Й. Ванг (Ying Wang) описує існуючу різницю між мовною політикою, орієнтованою на зарубіжних студентів на національному рівні, мовною практикою на міжперсональному рівні та мовною політикою на інституційному рівні, яка займає проміжну позицію між ними. Він акцентує увагу на тому, що, незважаючи на політику поширення китайської мови як мови навчання для зарубіжних студентів, англійська мова є важливою для реального спілкування у навчальному закладі та для їхнього навчання (Wang, 2017).

Говорячи про підтримку англійської мови з боку міністерства освіти та університетів на інституційному рівні, Й. Ванг (Y. Wang) зазначає, що дослідження свідчать про значне використання англійської мови як мови навчання та персонального спілкування, що свідчить про провал мовної політики, спрямованої на поширення китайської як мови навчання для зарубіжних студентів. В контексті нашого дослідження це також свідчить про різницю між сутністю мовної політики на державному рівні та персональними уподобаннями студентів (Wang, 2015).

Загальна сутність китайської мовної політики та її зв'язок з концептом «м'якої сили» яскраво відображена на офіційному сайті Міністерства освіти: «Навчання китайської мови як іноземної має стратегічне значення для популяризації китайської мови та культури по всьому світу, для забезпечення дружби та взаєморозуміння, розвитку економічної та культурної взаємодії та обміну між КНР та іншими країнами в світі, а також для підвищення китайського впливу в міжнародному середовищі» (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2009).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Розвиток мов виявляється унікальною галуззю, в якій співпраця між країнами є взаємовигідною. США та Китай вирішували складні проблеми, пов'язані з мовною політикою. Серед них можна виділити інтенсивну імміграцію разом зі значним усвідомленням мовних прав іммігрантів та здатність освітньої системи задовольняти вимоги зростаючої мовної різноманітності. Іншою проблемою, яка актуалізує важливість мовної політики та планування, – це протиріччя між необхідністю підтримки мов національних меншин та невелика потреба в них в освітній системі через переваги більш широкої комунікації і більшої конкурентоспроможності на ринку праці тих, хто володіє офіційною мовою.

Одним із важливих результатів мовної політики США та Китаю в умовах глобалізації є зростання багатомовності та мультикультуралізму.

Незважаючи на подібність проблем, сутність мовної політики та її планування значно варіюється в США та Китаї. Разючою є різниця між заявленою політикою на державному рівні та вибором певної мови на індивідуальному рівні, який здійснюється

під впливом прагматичних чинників. Таким чином, масштаб планування мовної політики повинен бути розширений і враховувати практику та мовні вибори у різних контекстах.

«М'яка сила», яка базується на поширенні мови та культури, є багатообіцяючим напрямом дослідження та практичної реалізації. У процесі розповсюдження мови шляхом «м'якої сили», мовні ресурси не повинні розглядатись як основні, оскільки мовний вибір безпосередньо залежить від прагматичних потреб.

Перспективами подальших досліджень вважаємо обґрунтування прогресивних ідей досвіду США та Китаю для їх використання у реалізації мовної політики України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Alogali, A. (2018). World Englishes: Changing the Paradigm of Linguistic Diversity in Global Academia. *Research in Social Sciences and Technology*, 3(1), 54-73. <https://doi.org/10.46303/ressat.03.01.4>
2. Boutelier, S. (2019). Limiting Learning Environments through Domestication. *Journal of Culture and Values in Education*, 2(1), 45-55. <http://cultureandvalues.org/index.php/JCV/article/view/29>
3. Crawford, J. (1990). Language Freedom and Restriction: A Historical Approach to the Official Language Controversy. In Jon Reyhner (ed.), *Effective Language Education Practices and Native Language Survival* (pp. 9-22). Choctaw, OK: Native American Language Issues.
4. Crystal, D. (2004). *The Language Revolution: Themes for the 21st Century*. Cambridge: Polity Press.
5. Girdap, H. (2020). Human Rights, Conflicts, and Dislocation: The Case of Turkey in a Global Spectrum. *American Journal of Qualitative Research*, 4(1), 69-84. <https://doi.org/10.29333/ajqr/8266>
6. Kurpaskathe, M. (2017). Effects of Language Policy in China. *Język. Komunikacja. Informacja*, 14-24.
7. Lewis, M.P., & Simons, G.F. (2013). *Ethnologue: Languages of the world. 17th edn*. Dallas: SIL International.
8. Liu, M. (2019). Predicting Effects of Demographic, Linguistic and Psychological Variables on University International Students' Intercultural Communication Sensitivity. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 6(3), 123-133. <http://dx.doi.org/10.29333/ejecs/27>
9. Ministry of Education of the people's republic of china (2009). *A Brief Introduction of Teaching Chinese as a Foreign Language (TCFL) of China*. http://en.moe.gov.cn/Cooperation_Exchanges/201506/t20150626_191367.html
10. Nye, J. (1990). *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books.
11. Nye, J. (2011). *The Future of Power*. New York: Public Affairs.
12. Parker, J. (2019). Second language learning and cultural identity. *Journal of Curriculum Studies Research*, 1(1), 33-42. <https://doi.org/10.46303/jcsr.01.01.3>
13. Spolky, B. (2014). Language Management in the People's Republic of China. *Language and Public Policy*, 165-179.
14. Strunc, A. (2020). Editorial: Are They Listening? Policymakers and Their Role in Public Education. *Research in Educational Policy and Management*, 2(1), i-iii. <https://doi.org/10.46303/repam.02.01.ed>

15. Wang, D. (2015). From English-Only to Multilingualism: English in the Language Policy of the United States. *International Journal of English Language Teaching*, 3(1), 32-41.
16. Wang, Y. (2017). Language policy in Chinese higher education: A focus on international students in China. *European Journal of Language Policy*, 9(1), 45-66.
17. Wildes, A. (2020). The Unethical Practice of Omitting Language in State Science Standards: Denying Students True Democratic Freedom. *Journal of Curriculum Studies Research*, 2(1), 112-128. <https://doi.org/10.46303/jcsr.02.01.7>
18. Wiley, T. (2004). Language planning, language policy, and the English-Only Movement. In Edward Finegan and John R. Rickford (Eds.), *Language in the USA: themes for the twenty first century* (pp. 319-338). Cambridge: Cambridge University Press.
19. Zuo, X. (2007). China's policy towards minority languages in a globalising age. *Transnational Curriculum Inquiry*, 4(1), 80-91.